

Н. С. Жмаєва, Т. М. Корольова, О. В. Попова

ПЕРЕКЛАД ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: КОМУНІКАТИВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ (на матеріалі перекладів з англійської мови німецькою)

У статті розглядається специфіка перекладу англомовного політичного дискурсу німецькою мовою у комунікативно-функціональній та лінгвістичній площинах. Результати дослідження констатують тісну кореляцію між стратегією перекладу та добром відповідних тактик та операцій. Прийоми перекладу зумовлені структурними лінгвістичними розбіжностями у межах мовної пари.

Ключові слова: політичний дискурс, комунікативно-функціональний підхід, стратегія перекладу, тактика, операція.

В статье рассматривается специфика перевода англоязычного политического дискурса на немецкий язык с позиций коммуникативно-функционального и лингвистического подходов. Результаты исследования констатируют наличие тесной корреляции между стратегией перевода и выбором соответствующих тактик и операций. Приемы перевода обусловлены структурными лингвистическими различиями в пределах языковой пары.

Ключевые слова: политический дискурс, коммуникативно-функциональный подход, стратегия перевода, тактика, операция.

The article deals with the specifics of translating English political discourse into German in the communicative-functional and linguistic perspectives. The results of the paper discover strong correlation between the strategy of translation and the choice of corresponding tactics and operations. Translation techniques are caused by structural linguistic differences within the language pair.

Key words: political discourse, communicative-functional approach, strategy of translation, tactic, operation.

Сучасне перекладознавство характеризується зародженням нової наукової парадигми: суто лінгвістичний (текстоцентричний) підхід до розуміння перекладу поступово втрачає свої непохитні позиції. Набирає оберти розуміння перекладу у дискурсивному вимірі, з урахуванням повного спектру комунікативної ситуації, у якій відбувається процес перекладу. Такий комунікативно-функціональний підхід до перекладу відображає реальну перекладацьку діяльність у всій її різноманітності, дозволяє не обмежувати переклад вузьким розумінням цього терміну, при якому перекладений текст повинен відтворювати функцію оригінального тексту, без модифікацій вихідної структури, обсягу і змісту.

Прескриптивний підхід до перекладу призводить до значного розмежування між теорією та практичною перекладацькою діяльністю: він не враховує побажання, потреби замовника або адресата перекладу; в деяких випадках переклад у вузькому розумінні виявляється зовсім не здійсненим внаслідок специфіки комунікативної ситуації. Крім того, далеко від реальності уявлення про переклад як відображення оригіналу засобами мови перекладу. Культурна адаптація реклами, створення нового перекладеного тексту на основі оригіналу з урахуванням соціальних характеристик цільової аудиторії — частотні види сучасної перекладацької діяльності, які не вписуються в вузькі рамки нормативного розуміння перекладу.

Слід зазначити, що абсолютне панування прескриптивного підходу протягом тривалого часу є цілком закономірним: зародившись у лоні порівняльної лінгвістики, перекладознавство, в першу чергу, було орієнтовано на пошук симетрії між окремими мовними системами та їхніми структурами. Мовні системи розбивалися на еквіваленти в межах мовної пари та протиставлялися одна одній. На підставі такого протиставлення здійснювався пошук способів подолання структурних відмінностей між окремими мовами.

Перекладознавству знадобилося чимало часу, щоб вийти за жорсткі рамки еквівалентності, які блокували розвиток перекладознавства, сприяючи розриву між теорією та практикою перекладу, та визнати факт мовної асиметрії, значущість культурного компоненту у перекладознавському вимірі, змиритися з ідеєю про можливість зміни функції вихідного тексту, залучити до поля зору соціокультурні і соціосеміотичні чинники, що впливають на процес та результат перекладу.

Сучасне тлумачення перекладу “особливий вид міжкультурної та транскультурної комунікації, конвенціоналізована, міжмовна і опосередкована взаємодія” [1: 28] — підкреслює посередницький характер перекладацької діяльності, при цьому відсутня прескриптивна установка, яким чином повинна відбуватися конкретна реалізація перекладу — вид реалізації перекладу визначається конвенціями відповідно до культурної та тимчасової специфіки.

Сутність комунікативно-функціонального підходу полягає у вивченні перекладу у рамках тієї ситуації, в якій здійснюється переклад, виступаючи в якості засобу задоволення потреб комунікантів (перш за все, одержувачів перекладу) і ініціаторів перекладу. При такому розумінні суті перекладацької діяльності основним орієнтиром для перекладача постає мета перекладу, усвідомлення якої дозволяє обрати стратегію перекладу, що відповідає специфіці і параметрам комунікативної ситуації.

Проте, на наш погляд, не можна відкидати і лінгвістичний аспект перекладу, який висвітлює технологічні процеси перекладу у межах обраної стратегії.

У рамках комунікативного підходу до перекладу під стратегією перекладу (стратегією здійснення перекладацької діяльності) розуміємо програму здійснення перекладацької діяльності, що формується на основі загального підходу перекладача до виконання перекладу відповідно до мети перекладу [1; 2].

Стратегія перекладу реалізується за допомогою тактик (перекладацьких дій, використовуваних для вирішення певної задачі з урахуванням обраної стратегії перекладу), тактики — за допомогою перекладацьких операцій (застосування прийомів перекладу і пошуку перекладацьких відповідностей). Прийоми (перекладацькі операції), пов’язані з відмінностями в структурах двох мов як засобів реалізації певних тактик перекладу, розглядаємо окремо.

Актуальність роботи визначається недостатньою вивченістю специфіки перекладу політичного дискурсу у рамках комунікативно-функціонального підходу до перекладу.

Мета праці полягає у встановленні тактик та операцій перекладу політичного дискурсу.

Об’єктом дослідження слугував англомовний політичний дискурс та його писемний переклад. З метою встановлення особливостей пе-

рекладу було сформовано корпус матеріалу дослідження: англомовна доповідь Генерального секретаря ООН за 2018 рік та його писемний переклад німецькою мовою (загальний обсяг корпусу дослідження складає 160 умовних аркушів). Предметом дослідження слугували тактики й операції перекладу, актуалізовані у текстах перекладу.

Лінгвістичний аналіз вихідних текстів політичного дискурсу, який передувє зівастному аналізу вихідних текстів та текстів перекладу, спрямований на визначення комунікативних особливостей, специфіки лінгвістичного оформлення текстів досліджуваного типу дискурсу.

Ієрархія комунікативних функцій досліджуваних текстів може бути представлена таким чином: фактуальна, емоціональна та оперативна види інформації.

Фактуальна інформація є найрепрезентативнішою в аналізованому матеріалі, вона представлена, перш за все, суспільно-політичною лексикою на фоні письмової літературної норми, яка слугує єдиним фоном висловлювання:

Since 2000, the global number of international migrants has increased by 49 per cent to reach 258 million in 2017 (see figure 1). The share of international migrants in the total population has grown too: international migrants now comprise 3.4 per cent of the global population, compared to 2.8 per cent in the year 2000.

Broadening human rights protection and contributing to the enhancement of democratic space and development.

До носіїв фактуальної інформації належать також назви міжнародних установ, країн, дати, кількісні показники:

United Nations, the UN Human Rights Council, the Office for Disarmament Affairs the Central Emergency Response Fund, the Disarmament Commission; Chile, Germany, Malaysia, Thailand, the United Republic of Tanzania.

... provided life-saving aid and protection to 700,000 Rohingya refugees.

The Central Emergency Response Fund reached a record income of \$513 million in 2017, of which \$418.2 million enabled urgent...

Варто зазначити, що доповідь не позбавлена суб’єктивності та емоційності. Оповідання ведеться від першої особи (однини або множини), активно використовується емоційно-оцінна лексика з семантикою позитивної оцінки, вживаються прикметники та прислівники у вищому та найвищому ступенях порівняння:

The operational strategies and initiatives I have set in motion during this first phase of my tenure aim to set the stage for a more effective Organization in the months ahead and the longer term, even as we continue to carry out essential daily life-saving humanitarian assistance. I remain committed to working with Member States to achieve the comprehensive aspirations laid out in the Sustainable Development Goals and to uphold the values embedded in the Charter.

In April 2018, we developed the first African Union-United Nations Framework on Human Rights and policies on conduct and discipline relating to sexual exploitation and abuse for African Union peace support operations.

The voluntary national reviews presented at the high-level forum are a powerful way for countries to exchange lessons and experiences in implementing the Goals.

Що стосується оперативної інформації, слід зазначити її експліцитний характер за рахунок використання модальних дієслів, проте частотність їх вживання є досить помірною:

Prevention must remain a high priority.

The United Nations will need to continue to innovate and adapt to changing challenges.

We urgently need to step up our efforts to implement the SDGs.

We need to take concerted action to address countries' vulnerability to climate change to ensure no one is left behind.

Лінгвістичний аналіз стилістичних засобів синтаксичного рівня аналізованого матеріалу констатує абсолютне превалування повних, розповсюджених речень, наявність складного синтаксису із різноманітними типами зв'язку, у тому числі з багаточленними підрядними конструкціями, що забезпечують логічні зв'язки між об'єктами, фактами, подіями:

The goal of Headquarters peace and security pillar reform is to make its undertakings more coherent, nimble and effective through a “whole-of-pillar” approach that prioritizes prevention and sustaining peace.

Others, such as the computer-assisted translation tool eLuna, facilitate the work of conference services, while the electronic fuel management system supports our field missions.

Особливістю аналізованого політичного дискурсу слід зазначити відсутність культурно зумовлених слів у вихідних текстах, які за звичай створюють складності при перекладі, так як виникає необ-

хідність в їх відтворенні в іншопольтурному середовищі та потребує адаптації до культурно-когнітивних особливостей іншомовної цільової аудиторії.

Зіставний аналіз перекладів англійського виступу політичного дискурсу німецькою мовою дозволяє констатувати застосування стратегії комунікативно-рівноцінного перекладу, яка передбачає відтворення комунікативної функції вихідного повідомлення, реалізацію комунікативної інтенції автора оригіналу у формі створення тексту мовою перекладу.

Визначальним компонентом відтворення політичного дискурсу у перекладі постає саме його прагматичне значення — проінформувати реципієнта щодо об'єктивних фактів та налаштувати на певне сприйняття дійсності.

Основним засобом реалізації зазначеної мети слугує фактуальна інформація, яка, як підтверджують дані лінгвістичного аналізу, складає той базис, на якому ґрунтуються інші види представленої в аналізованому дискурсі інформації — емоційна та оперативна.

У якості тактики реалізації зазначеної стратегії комунікативно-рівноцінного перекладу застосовано тактику передачі релевантної інформації. Абсолютним пріоритетом у політичному дискурсі користуються компоненти, що є носіями фактуальної інформації, саме вони постають інваріантними компонентами змісту та відтворюються у повному обсязі.

До найважливіших засобів, які використані при перекладі, відносяться відтворення нейтральної лексики, суспільно-політичної лексики, назв міжнародних установ, країн, дат, кількісних показників, що відповідають за передачу фактуальної інформації. Конкретними реалізаціями тактики відтворення релевантної інформації слугує використання міжмовних відповідностей (еквівалентів або варіантних відповідностей, що є контекстно зумовленими):

Given the cross-border nature of security threats such as transnational crime and drug trafficking, regional, national and subnational approaches are all essential to the United Nations engagements in much of Africa.

Aufgrund des grenzüberschreitenden Charakters von Sicherheitsbedrohungen wie grenzüberschreitender Kriminalität und Drogenhandel sind für die Aktivitäten der Vereinten Nationen in weiten Teilen Afrikas sowohl regionale als auch nationale und subnationale Ansätze unabdingbar.

With regard to financing of the agenda, 36 per cent of Peacebuilding Fund support went to programmes intended to further gender equality, surpassing the 15 per cent minimum called for by the Secretary-General in 2009.

Was die Finanzierung der Agenda betrifft, so flossen 36 Prozent der Mittel aus dem Friedenskonsolidierungsfonds in Programme zur Förderung der Geschlechtergleichstellung und damit mehr als das vom Generalsekretär 2009 geforderte Minimum von 15 Prozent.

Застосовані під час перекладу граматичні прийоми перекладу (перестановки, граматичні заміни) зумовлені структурними відмінностями між вихідною мовою та мовою перекладу.

Емоційно-оцінна лексика з семантикою позитивної оцінки, лексичні одиниці, що маніфестують вищий і найвищий ступені порівняння прикметників і прислівників, відтворюються в мові перекладу еквівалентами або варіантними відповідниками:

The goal of the new framework is to further accelerate the implementation of the sustainable development agenda in Africa, one of my highest priorities. It envisions stronger coordination between the two organizations to ensure that both Agendas are mainstreamed into national planning frameworks and contribute to people-centred and environmentally sustainable structural transformation in Africa.

Ziel des neuen Rahmens ist es, die Agenda zugunsten einer nachhaltigen Entwicklung in Afrika noch rascher voranzubringen — dies zählt zu meinen obersten Prioritäten. Der Rahmen sieht eine stärkere Abstimmung zwischen den beiden Organisationen vor, um sicherzustellen, dass beide Agenden durchgängig in die nationalen Planungsrahmen einbezogen werden und zu einem umweltverträglichen Strukturwandel in Afrika beitragen, der die Menschen in den Mittelpunkt stellt.

Наказовий стан дієслів, що є носієм оперативної інформації, відтворюється у мові перекладу граматичними відповідниками із супутніми структурно зумовленими перестановками та граматичними замінами:

Peace must be homegrown, but it can be effectively bolstered through strategic international support

Frieden muss im Land erreicht werden, kann jedoch durch strategische internationale Unterstützung gefördert werden.

For its part, the Secretariat must better fulfil its responsibilities to peacekeeping stakeholders and to peacekeepers in the field.

Das Sekretariat muss seinerseits seinen Verantwortlichkeiten gegenüber den an der Friedenssicherung beteiligten Parteien und den Friedenssicherungskräften im Feld besser nachkommen.

Тактика коректного оформлення інформації (відповідно до нормативних вимог мови перекладу) у межах аналізованого матеріалу реалізується шляхом здійснення перестановки та заміни:

...with damages conservatively estimated at \$229 billion...

...mit Schäden, die sich vorsichtigen Schätzungen zufolge auf 229 Milliarden US-Dollar belaufen...

...helped create conditions for the return of 250,000 refugees...

...Hilfe bei der Schaffung der Voraussetzungen für die Rückkehr von 250.000 Flüchtlingen...

...in pledges of €414 million...

...in Höhe von 414 Millionen Euro...

Тактика відтворення стилістичних характеристик тексту реалізується шляхом застосування міжмовних і перекладацьких відповідностей. Застосовані під час перекладу граматичні прийоми перекладу (перестановки членів речення, граматичні заміни) зумовлені структурними відмінностями між вихідною мовою та мовою перекладу.

As I reflect on the work of the Organization since I took office almost two years ago, I have seen yet again that one of the most valuable assets of the United Nations is its capacity to operate as a convener of people, a proponent of ideas, a catalyst for action and a driver of solutions. As today's problems grow ever more global, multilateralism is more important than ever.

Wenn ich auf die Tätigkeit der Vereinten Nationen in den beinahe zwei Jahren seit meinem Amtsantritt zurückblicke, wird mir erneut bewusst, dass eine ihrer größten Stärken in der Fähigkeit liegt, Menschen zusammenzuführen, für Ideen einzutreten, Handlungsanstöße zu geben und Lösungen voranzutreiben. Da die Probleme heute zunehmend globaler Natur sind, ist der Multilateralismus wichtiger denn je zuvor.

Тактика відтворення формально-структурних характеристик тексту здійснюється шляхом уподібнення структурних компонентів тексту перекладу структурним одиницям вихідного тексту. Оригінал та його переклади складаються зі вступу, основної частини з підрозділами, висновків.

Результати дослідження свідчать про наявність тісної кореляції між стратегією перекладу та добром відповідних тактик перекладу

та операцій у їх межах. Прийоми перекладу (у розумінні авторів) викликані структурними розбіжностями у межах мовної пари.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у долученні до корпусу експериментального матеріалу дослідження сучасних перекладів політичних діячів минулого, які не передбачають повного відтворення комунікативного ефекту вихідного повідомлення, перекладів політичних діячів сучасності, які здійснюються з метою спотворення комунікативної функції вихідного повідомлення, що відповідає перекладацькій стратегії терціарного перекладу, та аналізу застосованих перекладацьких тактик та операцій у рамках зазначеної перекладацької стратегії.

Доцільним також вважаємо, за умов наявності відповідного матеріалу, аналіз перекладів політичного дискурсу, здійснених у рамках стратегії переадресації вихідного повідомлення адресатам, які відрізняються від одержувачів оригінального повідомлення соціальними характеристиками.

Крім того, маємо на меті встановлення кореляції між стратегією перекладу та видом здійснюваного перекладу.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Прунч Э. Пути развития западного переводоведения: от языковой асимметрии к политической / Э. Прунч. — Москва: Р. Валент, 2015. — 512 с.
2. Сдобников В. В. Коммуникативная ситуация как основа выбора стратегии перевода: автореф. дис. ... доктора филологических наук: спец. 10.02.20 “сравнительно-историческое и сопоставительное языкознание” / Сдобников Вадим Витальевич. — М.: Московский гос. лингвист. ун-т, 2015. — 48 с.
3. Корольова Т. М. Стратегії, тактики та операції перекладу / Т. М. Корольова, Н. С. Жмаєва // Proceedings of XX International scientific conference “Practical Applications of Research Findings”. — Morrisville: Lulu Press, 2018. — P. 60–63.

REFERENCES

1. Prunch, E. (2015) Puti razvitiya zapadnogo perevodovedeniya: ot yazykovoy asimmetrii k politicheskoy. M.: R. Valent [In Russian].
2. Sdobnikov, V. V. (2015) Kommunikativnaya situatsiya kak osnova vybora strategii perevoda. Moskovskiy gos. lingvist. un-t [In Russian].
3. Korolyova, T. M., Zhmayeva, N. S. (2018) Strategiyi, taktiky ta operatsiyi perekladu. Proceedings of XX International scientific conference “Practical Applications of Research Findings”. — Morrisville, Lulu Press [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 01. 10.2018

УДК: 81'25: 821.581:002=111=161.2

О. Ю. Зосімова, О. В. Александрова

ТИПОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРЕКЛАДУ КИТАЙСЬКОМОВНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВАМИ

У статті аналізуються особливості перекладацьких операцій, використуваних при перекладі китайськомовних науково-технічних текстів українською та англійською мовами, розглядаються спільні та конкретномовні типологічні особливості перекладу китайськомовних науково-технічних текстів українською та англійською мовами.

Ключові слова: науково-технічна література, перекладацькі операції, спільні та конкретномовні особливості перекладу.

В статті аналізуються особливості перекладацьких операцій, використовуваних при переведенні китайських науково-технічних текстів на український та англійський мови, розглядаються загальні та конкретномовні типологічні особливості перекладу китайських науково-технічних текстів на український та англійський мови.

Ключевые слова: научно-техническая литература, переводческие операции, общие и конкретномовные особенности перевода.

This article presents the research of translation operations used when translating Chinese scientific and technical texts into Ukrainian and English. General and specific language typological features of presented Chinese scientific and technical texts in Ukrainian and English are discussed.

Key words: scientific and technical literature, translation operations, general and specific translation features.

Міжкультурна комунікація, обмін інформацією, співробітництво між різними державами, розширення світових контактів, розвиток міжнародних економічних зв'язків — все це є основними характеристиками розвитку сьогоденності. Темпи розвитку науки і техні-